

PANKREAS KANSERİ

Dr. Hamdi AKTAN(***)

Dr. Uğur KANDİLCİ(**)

Dr. Atilla ERTAN(*)

Dr. Uluhan BERK(****)

Pankreas kanserleri tüm malign hastalıkların % 1 - 2'sini, gastrointestinal kanal tümörlerinin ortalama olarak % 10'unu oluşturmaktadır (1, 2). Öte yandan, A.B.D. ve İngiltere'den bildirilen istatistiklerde, son yıllara doğru giderek insidansının arttığı görülmektedir (3, 4).

Erken tanıya yol gösterici olabilecek semptom ve bulgularının bulunmaması, kısa süre içinde yakın ve uzak metastazlarının gelişmesi nedeniyle, gittikçe geliştirilen laboratuvar yöntemlerine karşın, çoğunlukla radikal cerrahi girişim döneminde hastalığı yakalayabilme oranı çok düşüktür (5, 7).

Bu çalışmanın gayesi, 1963 ile 1973 yılları arasında A. Ü. Tıp Fakültesi Hastanesi Gastroenteroloji Kliniğinde görülen pankreas kanserlerinin klinik açıdan değerlendirilmesidir.

MATERYEL :

1963 - 1973 yılları arasında, 86 vak'a pankreas kanseri tanısı almış ve bunların 69'unun tanısı cerrahi olarak da saptanmıştır. Hastaların klinik özelliklerine göre dökümü yapılırken, ameliyat teyidi bulunan vak'alar esas alınmıştır. Bu hastalardan 52'si (% 75) erkek, 17'si (% 25) kadın idi. Erkek - kadın oranı 3/1 bulundu. Vak'aların dekadlara göre dağılımı, «Tablo : I» de gösterilmiştir. Hastaların yaşları 33 - 82 arasında değişmekte olup, yaş

(*) A. Ü. Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği Doçenti.

(**) A. Ü. Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği Uzman Asistanı.

(***) A. Ü. Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Kliniği Profesörü.

(****) A. Ü. Tıp Fakültesi Radyoloji Enstitüsü Profesörü.

ortalaması 55 idi. Ameliyat sırasındaki bulgular esas alınarak pankreas kanserinin saptanan lokalizasyonuna göre, cins ve yaş açısından vak'aların dağılımı «Tablo : II» de gösterilmiştir. «Tablo : III» de belirtilen hastaların başlıca şikâyetleri kilo kaybı, ağ-

TABLO : I

Pankreas Kanserlilerin Dekad'lara Göre Dağılımı

Dekad'lar	VAK'ALAR			Erkek/Kadın oranı
	Total	Erkek	Kadın	
30 — 39	9	6	3	2/1
40 — 49	11	9	2	4.5/1
50 — 59	23	18	5	3.6/1
60 — 69	18	13	5	2.6/1
70	8	6	2	3/1
	69	52	17	3/1

TABLO : II

Pankreas Kanserlilerde Lokalizasyon, Cins ve Yaş Dağılımı

Kanserin Lokalizasyonu	Vak'a sayısı (%)	CİNS		YAŞ	
		Erkek	Kadın	En küçük - En büyük	Orta- lama
Pankreas başı	57 (83)	45 (65)	12 (18)	33 - 72	54
Pankreas gövde ve kuyruğu	12 (17)	7 (10)	5 (7)	34 - 82	57

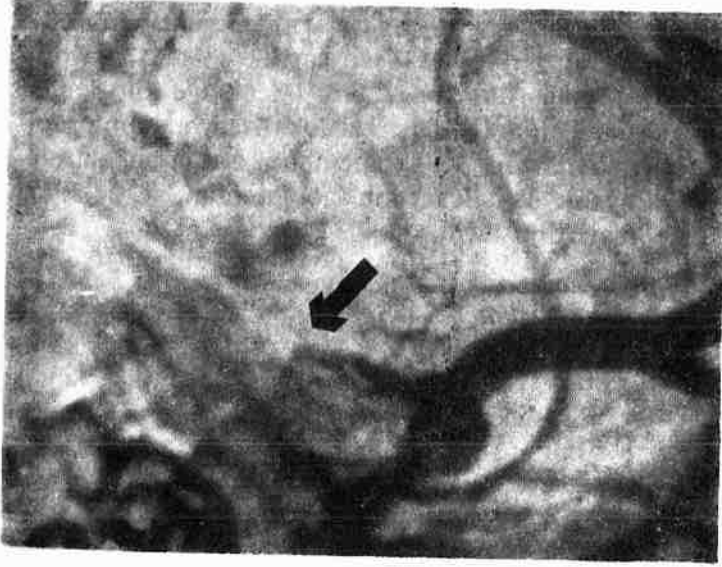
rı, sarılık, kusma ve ishal idi. Hastaların ilk semptomları, pankreas başı kanserlilerde ağrı (% 52) ve sarılık (% 44), gövde - kuyruk lokalizasyonlu kanserlilerde ise ağrı (% 66) ve kilo kaybı (% 25) olarak saptandı. Pankreas başında lokalizasyonu bulunan kanserliler ilk semptomlarının başlangıcından ortalama olarak 14 hafta, gövde - kuyruk lokalizasyonu gösterenler ise 28 hafta sonra kliniğimize başvurmışlardı.

TABLO : III

Pankreas Kanserlilerde Semptomlar

Semptomlar	Vak'a sayısı (%)	Kanserlin lokalizasyonu	
		Pankreas başı	Pankreas gövde - kuyruğu
Kilo kaybı	51 (74)	42 (73)	9 (75)
Ağrı	49 (71)	38 (66)	11 (91)
Sarılık	54 (78)	52 (91)	2 (17)
Kusma	13 (19)	8 (14)	5 (42)
İshal	11 (16)	9 (15)	2 (17)
Kabızlık	5 (7)	2 (4)	3 (25)
Psşik bozukluklar	1 (1)	1 (2)	—
Tromboflebit	1 (1)	1 (2)	—

Altmış dokuz pankreas kanserlinin başlıca fizik bulguları, «Tablo : IV» de toplanmıştır. Saptanan en önemli fizik bulgular hepatomegali, «Courvoisier» belirtisi, palpe edilebilir kitle ve asit idi. Fizik bulgu veren vak'aların büyük çoğunluğu sarılıklı idi.

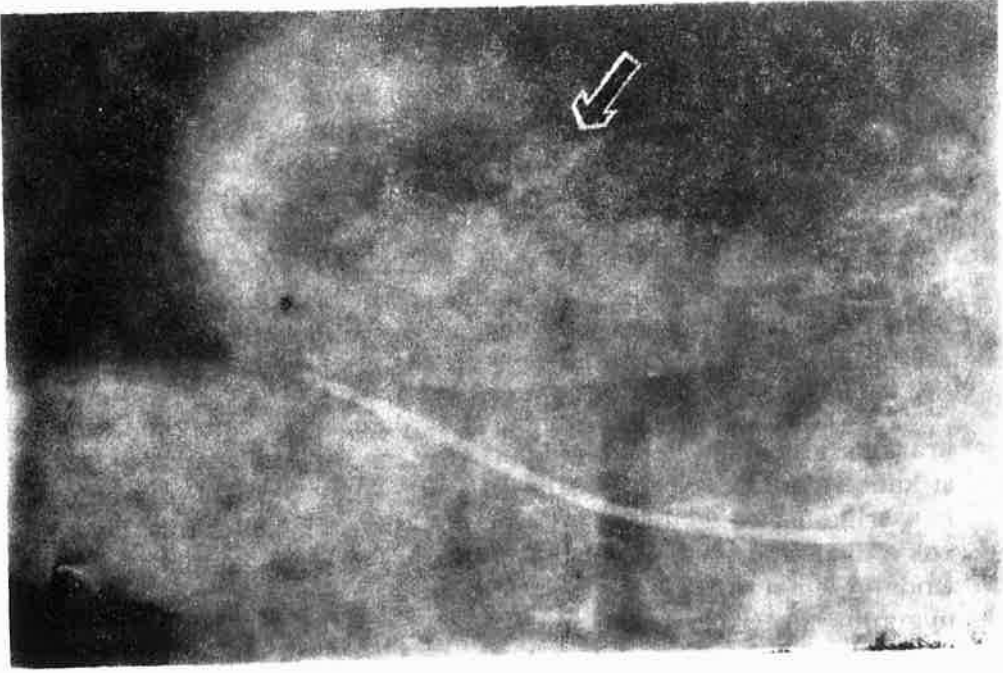
Resim : 1A

M. C., 53 yaşında erkek hastanın (Prot. No. : 173/73) çöliak arteriografisinde, okla işaret edildiği gibi, dorsal pankreas arterinde infiltrasyon, ampütasyon ve tümör boyanması olduğu bildirilmiştir. Hastanın tanısı, diğer yöntemler yanında cerrahi girişim ile kanıtlanmıştır.

TABLO : IV
Pankreas Kanserlilerde Fizik Bulguların Dağılımı

Fizik bulgular	Vak'a sayısı (%)	Kanserin lokalizasyonu	
		Pankreas başı	Pankreas gövde - kuyruğu
Hepatomegali	44 (64)	39 (68)	5 (41)
«Courvoisier» belirtisi	19 (27)	17 (30)	2 (15)
Palpe edilebilir kitle	12 (17)	8 (14)	4 (33)
Asit	2 (3)	2 (3)	—

Laboratuvar bulguları arasında, vak'aların 64'ünde (% 93) anemi saptandı. Anemi dereceleri 13'ünde (% 19) hafif, 44'ünde (% 63) orta ve 7 vak'ada (% 10) da şiddetli idi. Hastaların 4'ünde açlık kan şekeri değerleri normalin üzerinde olup glikozürileri

Resim : 1B

N. S., 50 yaşında kadın hastanın (Prot. No. : 12298/73) çöliak arteriografisinde, okla işaret edildiği gibi, pankreas gövde ve muhtemelen kuyruğunda tümör boyanması olduğu bildirilmiştir. Hastanın tanısı, diğer yöntemler yanında cerrahi girişimle ve biyopsi ile de kanıtlanmıştır.

de mevcuttu. Dört vak'ada serum amilaz değerleri normal limitler üzerinde bulundu. Tanıda önemli yol gösterici bulgular verebilen hipotonik duodenografi, çöliak arteriografi (Resim : 1 - A, B) ve duodenum aspirasyon kapsamında sitolojik inceleme gibi laboratuvar yöntemleri, son birkaç yıl içinde, rutin uygulanmaya başlanabildiğinden ayrıca değerlendirilmediler.

Ameliyat edilen 69 vak'anın 11'inde, eksplorasyondan başka cerrahi bir yöntem uygulanmamıştır. Geri kalan 58 hastada biliyer drenaj esasına dayanan paliyatif gayeli operasyonlar (çoğunlukla kolesistoduodenostomi ve kolesistcjejunostomi) yapılmıştır. Vak'aların hiçbirinde operasyon sırasındaki bulgular, küratif cerrahi girişime uygun görülmemiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA :

Altmış dokuz pankreas kanserlide, ortalama yaş 55 idi ve en sıklıkla 6. ve 7. dekadlarda görüldüğü saptandı. Yaş ortalaması, pankreas başı kanserlilerde 54, gövde - kuyruk lokalizasyonlu kanserlilerde 57 bulundu. Hastalarda, kadın - erkek oranı 1/3 idi. Bu bulgular, konu ile ilgili literatür (5 - 8) bilgilerine uygunluk göstermektedir. Hastalığın pankreasta lokalizasyonu, vak'alarımızın % 82'sinde glandın başında, % 18'inde gövde ve kuyrukta idi. Bildirilen diğer vak'a dizilerinde, gövde ve kuyruk lokalizasyonlu kanser insidansı daha yüksek — % 24 ve 46 — bulunmuştur (5, 6).

Vak'alarımızdaki semptomların başlaması ile tanı konması arasında geçen süre, ortalama 20 hafta idi. Bu süre pankreas başı kanserlilerde ortalama 14 hafta, gövde - kuyruk lokalizasyonlu kanserlilerde ise 28 hafta olarak saptanmıştır. Bildirilmiş diğer vak'a dizilerinde, semptomların başlangıcı ile, tanı konuluşu arasında geçen süre pankreas başı kanserlilerde bizim bulgularımıza uygunluk gösterdiği halde, gövde - kuyruk lokalizasyonu gösteren kanserlilerde daha kısa — ortalama 16 hafta — idi (5, 6). Hastalarda kilo kaybı (% 74), ağrı (% 71) ve sarılık (% 78) ilk üç semptom olarak görülmüyordu. Başlangıç semptomları; pankreas başı kanserlilerde ağrı (% 52) ve sarılık (% 44), gövde - kuyruk lokalizasyonlu kanserlilerde ise ağrı (% 66) ve kilo kaybı (% 25) idi. Bu bulgular, diğer vak'a dizilerindekilerle uygunluk gösteriyordu.

Sarılık dışındaki başlıca fizik bulgular hepatomegali (% 64), «Courvoisier» belirtisi (% 27), palpe edilebilir kitle (% 17) ve asit (% 3) idi. Fizik bulguların oranları, daha önceden bildirilmiş vak'a dizilerindekilere göre daha yüksekti. Bu açıdan da, vak'aların kliniğe geç başvurdıkları söylenebilir.

Vak'aların büyük kısmında (% 93) aneminin görülüşü de, hastalığın ilerlemiş dönemlerinde başvurdıklarını gösterir niteliktedir. Son seneler içinde kullanmaya başladığımız ve erken tanıya yardımcı olabilecek laboratuvar yöntemlerinden faydalana-bilmek için, pankreas kanserli vak'aların konu ile ilgili tıp merkezlerine erken başvurmaları gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde bile

pankreas kanserliyi erken devrelerde yakalayabilmek problemi gözlenmemiştir (4 - 10). Öte yandan, memleketimizde sosyo - ekonomik sorunlar başta olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak vak'alar, konu ile ilgili tıp merkezlerine çok geç başvurumaktadırlar.

Pankreas ve yakın çevresi ile ilişkili hastalıklardan bazılarında (Tıbbi tedaviye inatçı ağrı ile seyirli kronik pankreatitis'liler ve Vater ampullası kanserlerinde), Whipple yöntemi ile cerrahi girişimden memleketimizde de iyi sonuçlar alınabildiği halde, pankreas kanserli vak'alarımızın hiçbiri bu tip küratif olabilecek anlamda cerrahi girişime uygun bulunmamıştır. Son senelerdeki gelişmelerin kolaylıkla uygulandığı büyük tıp merkezlerinde bile, pankreas kanserlilerin erken tanı alışı ve küratif cerrahi girişim sonuçlarının yüz güldürücü olmadığı da belirgindir (5 - 10). Bizim vak'alarımızın 11'inde eksplorasyon dışında hiçbir cerrahi yardımda bulunulmamış, diğer 58 hastada da palyasyon esasına dayanan cerrahi yöntemler uygulanabilinmiştir.

ÖZET :

1963 ile 1973 yılları arasında, A. Ü. Tıp Fakültesi Hastanesi Gastroenteroloji Kliniğinde görülen 69 pankreas kanserinin klinik açıdan dökümü ve değerlendirilişi yapıldı. Bu vak'aların tanı kriteri olarak operasyon sırasındaki bulguları esas alındı. Altmış dokuz pankreas kanserinin 52'si erkek ve 17'si kadın idi. Hastaların yaşları 33 - 82 arasında değişmekte, yaş ortalamaları 52 idi. Hastalığa en sıklıkla 6. ve 7. dekadlarda rastlandığı saptandı. Hastalığın lokalizasyonuna göre dağılımı, pankreas başında % 82, gövde - kuyruk'ta % 18 idi.

Hastaların başlıca üç semptomu kilo kaybı, ağrı ve sarılık idi. Başlangıç semptomları olarak pankreas başı kanserlilerde ağrı ve sarılık, gövde - kuyruk lokalizasyonlu kanserlilerde ise ağrı ve kilo kaybı saptandı. Pankreas başında lokalizasyon gösteren kanserliler, ilk semptomların başlangıcından ortalama 14 hafta, gövde - kuyruk lokalizasyonlular ise 28 hafta sonra kliniğe başvurmuşlardı. Vak'alardaki başlıca fizik bulgular hepatomegali, «Courvoisier» belirtisi, palpe edilebilir kitle ve asit idi. Hastalığın geç devrelerinde kliniğe başvuran 69 pankreas kanserinin hepsinde,

cerrahi girişimde bulunulmuş ve hiçbir küratif anlamda sonuç alınabilecek cerrahi yöntemlere uygun görülmemiştir. Hastalardan 11'inde yalnızca eksplorasyon, 58'inde palyasyon esasına dayanan yöntemler uygulanmı tır.

SUMMARY

Cancer of the Pancreas

The records of 69 patients with proved pancreatic carcinoma encountered at the Gastroenterology Department of Faculty of Medicine, University of Ankara from 1963 through 1973 were analyzed. The diagnosis was established at operation in all of the patients. Of the 69 such patients, 52 were men and 17 were women. The mean age of the patients in the series was 55 years (range 33 - 82). The maximum incidence was in the sixth and seventh decade. The location of the disease in the gland demonstrated at the operation were 82 % in the head and 18 % in the body - cauda.

Three major symptoms were weight loss, abdominal pain and jaundice. The initial symptoms were abdominal pain and jaundice for the carcinoma of the head of pancreas; abdominal pain and weight loss for the carcinoma body - cauda of the pancreas.

All of the symptoms that were first to appear had existed for a median of 14 weeks in the patients with the carcinoma of the head of the pancreas and for a median of 28 weeks in the patients with the carcinoma of the body - cauda of the pancreas before the final diagnosis was established. The laparotomy was performed in all the patients, but none of these have had a chance for the radical surgery. Eleven patients had only laparotomy and 58 patients underwent biliary drainage procedures for palliation.

LİTERAT R

- 1 — Clifton, E. E. : Carcinoma of the pancreas. Amer. J. Med., 21 : 760, 1960.
- 2 — Bell, E. T. : Carcinoma of the pancreas. I. A clinical and pathologic study of 609 necropsied cases, II. the relation of carcinoma to diabetes mellitus. Amer. J. Path., 33 : 499, 1957.

- 3 — Maldow, R. ve Connelly, R. : Epidemiology of pancreatic of pancreatic cancer in Connecticut. *Gastroenterology*, 55 : 677, 1968.
- 4 — Registrar General's Statistical Review of England and Wales for year 1969. London - HUSO, I : 365, 1970.
- 5 — Braganza, J. M. ve Howat, H. T. : Cancer of the pancreas. *Clinics in Gastroenterology*, 2 : 219, 1973.
- 6 — Cambill, E. : Pancreatic and ampullary carcinoma. *Southern Med. J.*, 63 : 1119, 1970.
- 7 — Cleen, F., Thorbjarnarson, B. : Carcinoma of the pancreas. *Ann. Surg.*, 945 : 955, 1964.
- 8 — Truelove, S. C., Reynell, P. C. : Disease of the Digestive System. Blackwell Scientific Publ., London - Edinburg, 733, 1972.
- 9 — Howard, J. M. : Problems associated with pancreatic surgery. *Hosp. Med.*, 69, 1971.
- 10 — Callitano, A., Fransen, H., Martin, R. O. : Carcinoma of the pancreas Results of treatment— *Cancer*, 22 : 939, 1968.